

INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND EDUCATION (IJHE),
VOLUME 5, ISSUE 10, P. 164 – 179.

ULUSLARARASI BEŞERİ BİLİMLER VE EĞİTİM DERGİSİ (IJHE), CİLT 5,
SAYI 10, S. 164 – 179.

Bir Coğrafyanın Kaderi

Arif Nihat Asya'dan Hasan Hüseyin Korkmazgil'e

Hatem TÜRK¹

Özet

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli özelliklerinden biri de sanatçıların zaman zaman ideolojik kamplaşmalar içinde olmasıdır. Dünyada 20. yüzyılın başından beri devam eden emperyalizmle komünizmin karşılıklı mücadelesi Türkiye'de de Cumhuriyet dönemiyle başlamıştır. Emperyalist devletler ve Rusya ile I. Dünya Savaşına giren Türkiye, Rusya'daki Bolşevik devrimiyle bir düşmanından kurtulduğu gibi aynı zamanda onunla kısmî de olsa müttefik olmuştur. Bunun Türk edebiyatına bir etkisi, 1929'dan sonra Nazım Hikmet'in görünmesidir. Sovyet sanat ve ideoloji anlayışını güçlü bir şekilde Türk edebiyatına getiren Nazım Hikmet, gerek devrindeki gerekse sonraki kuşakları etkilemiş ve Toplumcu Türk şiiri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada ikinci kuşak toplumcu şairlerden Hasan Hüseyin Korkmazgil kısaca tanıtılacak ve onunla lisede öğretmeni olan Arif Nihat Asya'nın arasındaki siyasal duruş karşıtlığına rağmen hoca – öğrenci ilişkisinin baskın gelmesi işlenecektir. Anlayışları farklı da olsa Hasan Hüseyin Korkmazgil, edebî bir ortamda hocasıyla görüş farklılığına rağmen tartışmaya girmemiş ve sessizliği tercih etmiştir. Bu, ideolojik farklılığın her zaman tartışmaya neden olmayabileceğinin bir göstergesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hasan Hüseyin Korkmazgil, Arif Nihat Asya, Toplumcu, Ülkücü.

The Fate of a Geography

Arif Nihat Asya to Hasan Huseyin Korkmazgil

Abstract

One important feature of Republican era (Modern) Turkish literature is its writers falling, from time to time, under various ideological camps. The friction between imperialism and communism that had dawned throughout most of the world during the first half of the twentieth century had also fallen suit in Turkey with the Republican era. A brief alliance had formed between Ottoman Turkey, which had entered into the First World War against both the Imperialist states, and the Bolsheviks, which too were “rescued” from Russia from the Tsarist enemy via the Bolshevik Revolution. One effect of this within Turkish literature can be seen through the poet Nazım Hikmet after 1929. Hikmet—who in peppering Turkish literature with a Soviet artistic and ideological flare—had produced socialist(ic) Turkish poetry which would both his own as well as successive generations to come. This paper will briefly introduce the second-generation socialist poet Hasan Hüseyin Korkmazgil, as well as examine his close-knit relationship with his high school teacher Arif Nihat Asya despite the two having had very opposing political stances. Nevertheless, Korkmazgil chose not discuss politics with Asya in a literary setting, preferring to remain silent instead. What is important to infer here is that a difference in ideology does not always lead a war of words.

Keywords: Hasan Hüseyin Korkmazgil, Arif Nihat Asya, socialist, idealist

¹ Giresun Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim üyesi. hatemturk@hotmail.com

Giriş**Hasan Hüseyin Korkmazgil**

Nazım Hikmet'in 1930'dan sonra Türk şiirine getirdiği toplumcu anlayış, ülkede hızlı bir yayılma alanı bulmuştur. Temelde Sovyetler Birliği etkisindeki toplumcu Türk şiirinin kaynakları arasında dünyada gittikçe güçlenen benzer algı, Türkiye'deki siyasi ve sosyal gelişmeler, sanatın Anadolu ve halkı odaklayan bakış açısı ve bazı sanatçılardaki bireysel yaşantı ve tutumlar sayılabilir. Nazım Hikmet'in hem çağdaşları olan 1940 kuşağı hem de sonraki kuşaklar, bu edebiyat anlayışını güçlendirdiler. Bu şiirin önemli isimlerinden biri de Hasan Hüseyin Korkmazgil'dir. Sanat camiasının çoğunlukla Hasan Hüseyin olarak tanıdığı şair, yazar, gazeteci, öğretmenin yaşantısı, ülkedeki siyasi ve sosyal gelişmelerin de göstergelerinden sayılabilir.

“... 927'de Gürün'de doğdum. Demiryolları işçiliğinden emekli Şükrü Ağa'nın Gülşan'dan olma sekiz çocuğunun üçüncüsüyüm. İki kıtlık -929 ve 939- arasında, zengin bir doğanın kucağında, yoksul bir sosyal çevrede, renkli bir çocukluk geçirdim. Bütün oyuncaklarımı kendim yaptım. Çok masal, çok türkü dinledim [...]” (Bezirci, 1971, s. 139).

Hasan Hüseyin'in çocukluğundan beri gerek etrafındaki insanlardan ve toplumdan gerekse doğadan olabildiğince daha fazlasını alma duyarlılığında olduğu söylenebilir. Eserlerinde her zaman doğa ve mekân ilgisinin olduğu da gerçektir. Örneğin çok kişinin dikkatini çekmeyen küçük kasabası, adeta onun hayatının ve şiirlerinin zeminidir:

“Gürün'de doğduğumu söylemiştim. Tohma çayı vadisinde, kayalarında Hitit çivi yazıları bulunan, bağlık bahçelik, kel – keloş dağlarla çevrili, 1300 metre yükseklikte bir eski kasabadır Gürün. Nurhak dağlarının kuzeyine düşer; Güneyinde Elbistan vardır. Zanaatın her çeşidi, Ermenilerden öğrenilmiştir. İttihad Terakki'nin tezgâhladığı olaylardan önce yirmi binmiş nüfusu. Dokuma tezgâhları (cekâr derlerdi) varmış. Para akarmış kasabaya. Bayındırmış. Şimdilerde nüfusu 8 – 9 bin. Çoğu dışarıda. O evler yıkılmış, tezgâhlar sökülmüş. Dokuma ve plastik işleyimi (sanayii) gelişeli beri, zanaatçılar hep aç. Eskiden Sivas yoluyla bağlıydı İstanbul'a, şimdi Kayseri yoluyla. Eskiden zanaatla geçinilirmiş, şimdilerde ticaretle geçiniliyor! Okumuşu bol, ekit (kültür) düzeyi iyi, uyanık bir kasabadır [...]” (Esen, 2007, s. 255-256).

Yokluklar onu tarih, kültür ve folklorla yaklaştırmış, kütüphanede epey zaman geçirmesini sağlamıştır. Halkevlerinin merkez yayın organı *Ülkü* dergisi ve Halkevi kütüphanesindeki kitaplar şairin okuma iştahını artırır. Öğrendiklerini uzun kış gecelerinde evde toplanan komşularına anlatması, sonradan iyi bir anlatıcı ve hatip olmasını sağlar. Şairin parasız yatılı sınavı için Gürün'den Sivas'a gitmesi de zamanın şartlarını göstermektedir:

“Ağustosun sonlarında bir sabah, arkadaşımınla el ele tutuşup düştük yola. Gürün - Sivas arası 140 Km. Kangal'a kadar gidip, orada trene binecek, Sivas'a varacaktık. Gürün – Kangal arası 80 Km. onun ayağında potin, benimkinde bez yazlık. Kasabayı çıkınca ellerimize aldık ayakkabılarımızı, eskimesin diye. Ve yollarda yata kalka, harmandaki köylülerden ekmek isteye isteye Kangal'a vardık, iki günde. Tren ne güzeldi!” (Esen, 2007, s. 259).

Hasan Hüseyin, ortaokul için bu sefer Niğde'ye gider. Buradaki yıllarında da çok okuyarak öğretmenlerinin sevdiği öğrencilerden olur:

“Ortaokul boyunca ‘anı’ tuttum. Öyle ki, düşlerime varıncaya değin yazıyordum. Anılarımı şiirlerle süslüyordum. Büluğ çağımdaydım. Sağlığım zaman zaman bozuluyordu, kızlara âşık oluyordum. Sevilen bir öğrenciydim ama parasız yatılıydım ve okuldan dışarı pek çıkamıyordum. Pazar günleri Niğde'nin dağlarını, bağlarını bahçelerini dolaşıyorduk. Doğa sevgim artmıştı. Petöfi'den Heine'den, Nazım'dan, Yahya Kemal'den şiirler okuyordum Niğde bahçelerinde. Kitaplığın dip köşelerinden eski kitapları bulup okuyordum. Arap harflerini bilmem bu konuda kolaylık sağlıyordu bana. Öğretmenler bilirlerdi Arap harfleriyle okuyup yazdığımı ve bir şey demezlerdi, başımı okşarlardı” (Bayar, 1973, s. 196).

Hasan Hüseyin 1945'te okulu bitirdiğinde Türk ve dünya klasiklerini önemli ölçüde okumuştur. Bunun yanında hocaları ve arkadaşlarıyla Niğde'nin tarihi ve doğası da onu olabildiğince doyurur. Burada şair, Toprak Bayramı'nda² epik şiirler okuyacak kadar heyecanlı bir Cumhuriyet çocuğudur. Hasan Hüseyin, 1945-1948 arasında Adana Erkek

² Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11 Haziran 1945'te çıkardığı ve 15 Haziran 1945 Cuma tarih ve 6032 numaralı Resmi Gazete'de yayınlanan 4753 numaralı “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu” (Resmi Gazete 15 Haziran 1945: 8893-8901) ile ülkede topraksız çiftçilere toprak dağıtma heyecanı başlamıştır. Buna göre önceden ülkedeki toprakların çoğunun sahibi ağalarken artık her yurttaşın kendi toprağını işleme amaçlanmıştır. Bundan dolayı 11 Haziran tarihini takip eden pazar günü her yıl Toprak Bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır. Halkevlerinin öncülük ettiği bu kutlamalarda her yörede halk, şarkı, türkü, oyun ve gösterilerle bayramlarının mutluluğunu yaşamıştır. Dönemin halkevi dergilerinde bu bayramların coşkusu görülmektedir. Bunlara iki örnek için bk. Hilal Özkaya (2018). Giresun Halkevi ve Bilgi Irmağı Aksu Dergisi, İstanbul, Arı Sanat. Ve Hatem Türk – Onur Yılmaz (2018). Cumhuriyetin Aydınlık Yüzleri ordu ve Yeşil Ordu Dergileri, İstanbul, Arı Sanat.

Lisesinde yine parasız yatılı öğrencisi olarak okur. Onun buradaki okul yılları ise önekilere göre disiplinsiz ve başarısızdır.

“[...] Disiplinsiz bir öğrenci olup çıktım. Lise'nin, Halkevi'nin, Adana'nın kitaplıkları ve sınıflararası uçurum, tabandan tepeye fırlattı beni. Çılgınca okuyor, geziyor, geziyor, kafa tutuyor, âşık oluyor, şiirler yazıyor, kendimi bulmaya çalışıyordum. 1946 milletvekili seçimlerinde DP'ye kandım, sandık başkanı olarak bir köye gittim. Hemen sonra pişman oldum, düşman oldum DP'ye. Toplumsal kitaplar, felsefe, politika, bıçak, tabanca, müzik, her türlü delilik, Seyhan'ın sel sularında kulaç atmaya kalkmalar, “bıçak atma”, “şekerkamışı bıçaklama”, yarışmaları, tarzanlıklar, başkaldırmalar, yalnızlıklar hep lise yıllarıdır.” (Esen, 2007, s. 262).

Öte yandan Hasan Hüseyin'in şairlik, yazarlık ve siyasi kimliğinin tamamlanması da Adana yıllarında oluşmuştur. O, burada şehrin bütün çelişkilerini, varlık ve yokluklarını tanır. Ülkenin vaziyeti göz önüne alındığında belli bir sermayeye ve verimli topraklara sahip olan Adana'da Anadolu'dan gelen fakir halkın yaşantısı ve tutunma mücadelesine tanık olur. Zira o yıllar, Anadolu'daki yoksul halkın Çukurova'nın bereketli toprakları üzerine hayaller kurduğu dönemlerdir. Hasan Hüseyin'in okumak için Adana'da bulunması Orhan Kemal'in romanlarına konu olmuş mesele ve kişileri gözlemlemesini sağlamıştır.³

1. Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Arif Nihat Asya

Hasan Hüseyin Korkmazgil için Adana, ümidin, heyecanın, varlığın ve yokluğun şehridir. Burada üç yıl parasız yatılı öğrencisi olarak okur. Deli dolu bir öğrenci görüntüsü verir. Okuldan kaçıp şehrin muhtelif yerlerini gezer. Bu arada sanat duyarlılığı da gelişmeye devam eder:

“Daha fazla şairi ve şiir anlayışını keşfeden Korkmazgil, lise yıllarında Yahya Kemal'i ve aruzu tanır. Fuzuli, Hasan Hüseyin'in severek okuduğu Divan edebiyatı şairidir. Bunun dışında yine büyük şehir etkisiyle toplumsal ve politik konulara yönelir. Bu alanda Nazım Hikmet, İlhami Bekir Tez ve Ercüment Behzat Lav'ı okur. Bununla birlikte Salih Zeki Aktay, Arif Nihat Asya, Asaf Halet Çelebi, Necip Fazıl Kısakürek, Petrarka, Virjilyus gibi sanatçılara yakınlık duyar.

³ Orhan Kemal'in romanlarında Çukurova'nın söz konusu çelişkili durumları anlatılmıştır. Bunlardan biri olan Bereketli Topraklar Üzerinde'de, tıpkı Hasan Hüseyin gibi, Sivas'tan ekmek umuduyla Çukurova'ya gelen üç işçinin öyküsü anlatılır. Bilgisizliğin büyüttüğü bu üç kişinin sömürü düzenindeki sessiz mücadeleleri dönemin önemli bir sosyolojik durumunu da gösterir. Bk. Orhan Kemal (1964), Bereketli Topraklar Üzerinde, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Zaten eskiden beri belleğinde bulunan Pir Sultan Abdal ve Karacaoğlan halk şiiri zevkini oluşturmuşlardır” (Türk, 2014, s. 23-24).

Adana'nın ekonomik ve tarımsal zenginliğinden çok kültürel birikimi şairin okuma ve yazma arzusunu kamçulamaktadır.

“[...] Resim, müzik, şiir yoktu lisede; ama benim için her şey resim, müzik, şiirdi. Bugün sıfır aldığım dersten, ertesi gün on alabiliyordum. Okul yoktu benim için, çevre vardı. “Gümbür gümbür şiirler” yazma tutkusuna lise yıllarında kapıldım. Haydar Rıfat'ın özetlediği “Sermaye” ile Ziya Gökalp'leri, Volter'leri, Prens Gobino'ları, Kavgam'ları, Gogol'leri, Çehov'ları, Fransız Ansiklopedistleri hep o yıllarda okudum. Yol gösteren yoktu!” (Esen, 2007, s. 262-263).

Her ne kadar şehrin olumsuzlukları kendi yokluklarıyla birleşerek şairde hayata karşı protest tavra neden olsa da onun ömrü boyunca taşıyacağı sağduyusunu güçlendiren insanlar da bu şehirde karşısına çıkmıştır. İlerleyen yaşlarında fikir farklılıkları sebebiyle farklı kutuplarda yer alacağı hocaları Arif Nihat Asya ve Şevket Kutkan, bunların başında gelir. Her iki öğretmen de hemen tüm Adana'nın tanıdığı efsaneleşmiş karakterlerdir. Bayrak şiirini Adana'nın “5 Ocak Kurtuluş Günü” için yazan Arif Nihat Asya'nın 5 Ocak 1975'teki vefatına dek Adana ile arasındaki sanatçı şehir yakınlığı hep artarak devam etmiştir.⁴ Babasını doğar doğmaz kaybeden⁵ Arif Nihat Asya, annesinin başkasıyla evlenip gitmesinden sonra da aile sıcaklığından mahrum kalmıştır. Bu duygusunu daha çok vatan sıcaklığıyla gidermeye çalışan şairin yaşamında ve eserlerinde öğretmenliğin de katkısıyla kucaklayıcı bir duyarlılık vardır. O, başta Adana olmak üzere ülkenin pek çok yerini şiir ve nesirlerinde yoğun olarak söz konusu etmiştir. Öyle ki, “vatan üzerinde sürdürdüğü hayatın zengin tecrübeleri arasında, içinde mekâna bağlı dikkatler, intibalar, hisler ve fikirler mühim bir yer tutmuştur” (Özarslan, 2010, s. 355). Arif Nihat Asya'nın ülke genelinde Bayrak Şairi olarak tanınması da Adana'da olmuştur.

Zamanının çoğunu şiirle geçiren Arif Nihat Asya, öğrencisi Hasan Hüseyin'de de ömür boyu unutamayacağı izler bırakmıştır. Bunda Arif Nihat Asya'nın öğretmen-şair olması önemli bir etkidir. “Boğazlar” adlı yazısında “Şu toprak on sekiz milyon çocuk doğurmuş, on sekiz

⁴ Konuyla ilgili iki yazı için bk. Songül Cansız, (Aralık 2019). Arif Nihat Asya'nın Şiirlerinde Adana, *HARS AKADEMİ Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi* Yıl 1, Sayı 2, ss. 1-33. / Hatem Türk (Kış-Winter 2018) Arif Nihat Asya'nın Nesirlerinde Adana, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies* 18/2, ss. 485-506.

⁵ “Mehmet Ârif'in babası Ziver Efendi tek çocuğu henüz yedi günlükken askerde vefat edince Mehmet Ârif, dedesi İbrahim Tevfik Efendi ve annesi Tırnovalı Osman kızı Fâtıma Hanım'a kalır. Fatıma Hanım, üç yaşına dek oğlu ve kayınpederiyle kalıp daha sonra Filistinli bir subay olan Abdürrezzak Efendi ile evlenerek bir yıl İstanbul'da durduktan sonra kocası ve ondan olan çocuğuyla Filistin'e gider[...]Mehmet Ârif ise İstanbul-Çatalca'nın İncegiz köyünde kalmıştır” (Türk 2018: 487-488).

milyon'un da adını 'Mehmetçik' koymuş. Aramızda birbirimizi 'Çakmak, Omurtak, İnönü, Bayar, Demokrat, C. H. P.' diye çağırdığımıza bakma... yabanın, yadırgının, birinin öbüründen ayıramayacağı Mehmetçik'leriz" (Asya, 1964, s. 73) ifadeleriyle anlatır.

Hasan Hüseyin, epik söyleyişi, coşkunuğu, rahatlığı ve dik duruşu öğretmeninden öğrenmiştir. O, ilerleyen yaşlarında her ne kadar solcu şair adlandırılmasıyla yaşamışsa da körü körüne bir sınıfsal duruştan kaçınmış, gerektiğinde kendi tarafında olanları da eleştirebilmiştir. Bu yüzden en yakınlarının bile korkuyla karışık saygısını kazanan şairin bu yönünde hocasının etkisinin olduğu da söylenebilir.

Adana'daki öğrenciliğinden sonra sosyalist bir çizgide yaşamayı tercih eden Hasan Hüseyin, önce öğretmen olmuş ancak dört ay sonra tutuklanarak meslektan ihraç edilmiştir. Tüm memuriyet hakları elinden alınan şair, 1960 darbesine dek memleketinde kalemiyle geçinmeye çalışmıştır. Darbe sonrasında Ankara'ya giden Hasan Hüseyin'le hocası Arif Nihat Asya'nın yolları 1964'te bir kez daha kesişir. Nazım Hikmet'in 1963'teki ölümü toplumcu şiirin yeni liderinin kim olduğu sorusunu gündeme getirdiğinde Hasan Hüseyin sanat yaşamının zirvesini yaşamaktadır. Yine bu dönemde Nazım Hikmet ve kendisini çok seven, heyecanlı bir edebiyat öğretmeni Azime Karabulut'la evlenen şairin bu birliktelikle gücü daha da artmıştır. Çünkü Azime Hanım da iyi bir edebiyat meraklısı, heyecanlı bir solcudur.

Arif Nihat Asya da tüm ülkede "Bayrak Şairi" ve saygın bir hoca olarak bilinmektedir. Mütevazı kişiliğine rağmen söz konusu şiir, şiir sohbeti, şiir dinletisi olduğunda ülkede aranan adamdır. Sanatçı dostu Mehmet Çınarlı, "kahkahadan gözyaşına; sevgiden öfkeye kadar her türlü duygulanmaya imkân veren çeşitli şiirleriyle dinleyicilerin ilgisini uzun süre ayakta tutmayı pek güzel başar[an]" (Çınarlı, 1979, s. 26) kişi olarak tanıttığı anılarında Hoca'ya dair şunları söyler:

"Zaten kendisini ne zaman hatırlamak istesem, gözümün önüne mutlaka bir şiir günü veya gecesi gelir. Bir de, içi kitap dolu, yarısı solmuş, yarısı yırtılmış kocaman çanta... O çantayla kürsüye çıkıp, aralarına bir sürü kâğıt parçası kıştırılmış kitaplarından okur da okurdu" (Çınarlı, 1979, s. 25).

Arif Nihat Asya'nın en yakınında bulunanlardan olan Yavuz Bülent Bakiler de onunla ilgili benzer şeyleri söyler:

"Arif Nihat Asya, bir zamanlar moda olan bütün şiir matinelere katılırdı. Bu şiir günleri ister Ankara'da olsun, ister Sivas'ta, Erzurum'da, Van'da... Fark etmezdi. Çantasına bütün şiir kitaplarını doldurur yola düşerdi. Bu bakımdan görmediği

yurt köşesi, hemen hemen kalmamış gibidir. Gittiği her yerden mutlaka birkaç rubai yazmış olarak dönerdi. Yurdumuzun çeşitli yörelerini, onun kadar şiirleştiren, şiire çeken ikinci bir şairimiz yoktur” (Bakiler, 2011, s. 389).

Şairle ilgili çalışmaları olan Sadettin Yıldız, milletvekilliğini kişiliğine uymadığından 1950-54 arasında yalnızca bir dönem yaptığını ifade etmektedir:

“Böylece ‘Mektep kürsüsünden Meclis kürsüsüne’ geçen Arif Nihat, doğru bildiğini her şart altında ve çok açık bir tavırla söylemeye alışmış bir eğitimci olmasının da tesiriyle, Meclis’te de açık bir üslûp kullanır; net bir tavır gösterir. Politikanın kendine mahsus ‘kıvraklığına’ adapte olmaz; zaman zaman kendi partisine ve onun hükümetine karşı da sert çıkışlar yapar” (Yıldız, 1991, s. 15).

Önce CHP, daha sonra da DP milletvekili olarak meclise girmek istemesinin önemli nedeni, şairin Adana’daki gördükleri ve yaşadıklarıyla açıklanabilir. O, bu şehirde kaldığı sürece yerel basında sürekli yazmış, Adana’nın ağaları ve politikacılarıyla önemli tartışmalar yaşamıştır. Birincisinde başarılı olamayınca ikinci partiyi deneyen şair, bir dönem milletvekilliği yapmıştır. Ancak Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, halkçı ve özellikle haksızlığa karşı tutumunun belirgin olmasından dolayı genel olarak politikanın dünyasına çok uygun olmadığını görmüştür.

2. O, Eski Bir Hocaydı, Coşkulu Bir Edebiyatçı

1964’te Ankara Kızılcahamam’da bir şiir ve söyleşi şöleni düzenlenir.⁶ Programın amacı, sağ-sol çatışmalarıyla sınırların gerildiği ülkede, şiire, sanata ve sevgiye odaklanan bir etkinlik yapmaktır. Şölene başta vali, kaymakam, komutanlar olmak üzere Mübeccel İzmirli, Türkan İldeniz, Mahmut Makal, Ayhan Kırdar, Âşık Cevdet, Niyazi Gözenoğlu, Fehmi Eruçar, Yaşar Faruk İnal⁷ gibi devrin hem sağcı hem solcu önemli sanat ve kültür adamları davetlidir. Öğretmen Behzat Ay ve Savcı İsmet Kemal Karadayı’nın ev sahibi olduğu etkinliğe Arif Nihat Asya ve Hasan Hüseyin sağ ve sol düşüncenin önemli şairleri olarak davet edilir. Bir

⁶ Konuyu Varlık dergisi haber yapmıştır: “Kızılcahamam Turizm Derneği 4 Temmuz 1964 cumartesi gecesi Kızılcahamam ilçesinin yazlık sinema bahçesinde bir operet şiir folklor gösterisi düzenlemiştir. Değişik düşünce ve sanat tutumlarının ötesinde ortak insan gerçeği, sevgi anlayışının bir araya getirdiği, topluluğa, çağrılı sanatçılar olarak İstanbul’dan Mübeccel İzmirli, Türkan İldeniz, Ayhan Kırdar; Ankara’dan Mahmut Makal, Arif Nihat Asya, Hüseyin Korkmazgil, Behzat Ay, Cevdet Aslangül ve programın düzenleyicilerinden aynı zamanda şair ve yazar olan Kızılcahamam Savcısı İsmet Kemal Karadayı ile İnegöl’den Elif Dergisi sahibi şair Yaşar Faruk İnal katılmışlardır.” Bk. İmzasız (15 Temmuz 1964), “On Beş Günün Olayları” Varlık, S. 626, s. 2.

⁷ Şair ve yazar, özellikle 43 sayı süren aylık Elif dergisi ile Türk edebiyatında önemli bir yere ulaşmıştır. Hisar çizgisinde yayın yapan dergi, söz konusu edebiyat ve sanat olayını Varlık dergisi gibi, sayfalarına taşımıştır: “4 Temmuz Cumartesi gecesi Kızılcahamam Turizm Derneği tarafından Kızılcahamam’da bir sanat ve folklor şöleni düzenlendi. Geceye şair olarak Ankara’dan Arif Nihat Asya, Âşık Cevdet, Hasan Hüseyin, Niyazi Gözenoğlu, İstanbul’dan Türkan İldeniz, Mübeccel İzmirli, Ayhan Kırdar, Fehmi Eruçar ve dergimiz yönetmeni Yaşar Faruk İnal katıldılar. Kızılcahamam’da böyle bir gecenin ilk defa düzenlenmesi ve merakla izlenmesi ilginçti. İlk bölümde şiirler okunmuş, daha sonra da tiyatro ve milli oyunlar kısmına geçilmiştir” bk. İmzasız (Ağustos 1964), “Aydın İçinden” Elif, Y. 3, S. 34, s. 1.

açık hava sinemasında yapılan gösteride sanatçılar şiirlerinden örnekler okur, söyleşiler yapılır. Güzel geçen törende en çok ilgi çekenler Arif Nihat ve Hasan Hüseyin olmuştur. Arif Nihat Asya, isim ve soy isminin A ile başlaması, yaşının ileri olması, hocalığı ve iyi hatipliği gibi nedenlerle bu tip toplantılarda ilk sahneye çıkan kişidir. Ayrıca coşkunuğuyla seyirciyi çok etkilediğinden ilgiyi büyük oranda üzerinde toplayan bir yapısı vardır. Öte yandan çoğunlukla sakin duruşlu olan Arif Nihat, söz konusu komünizm ve onun türevleri olduğunda sözünü budaktan esirgemez bir özelliğe de sahiptir. “Tabutluklar” adlı yazısında, ülkede Türkçülerin uzun süre maruz kaldığı insanlık dışı işkencelerin komünistleri şımarttığını belirterek yazıyı şu şekilde bitirir:

“Adana gazetelerinin birinde ‘Tabutluk’ denen işkence odalarının yukardan gelen bir emirle yıkılmakta olduğunu okudum. Benim buna muvafakatım olmadığını söylemeye mecbur kaldım. Yıkmayınız... O rahat, o ferah, o konforlu kamaralarda –hiç değilse himaye görmediklerinin ispatı namına- sayın komünistlerin de birkaç gece misafir edildiklerini görmek isterim” (Asya, 1976, s. 242).

Haliyle bu şölende de Arif Nihat Asya, uzun süre sahnede kalarak izleyicileri şiire doyurmuştur. Sıra Hasan Hüseyin’e gelince güçlü şiiri ve yüksek perde sesine güvenen hayranları, heyecanla onun göstereceği performansı bekler. Nitekim Hasan Hüseyin ilk kitabı Kavel’in ilk şiiri olan “Kokmuşlar Mezarlığı”nı okur:

“güneşse güneş benim beyoğlubeyler
topraksı toprak benim beyoğlubeyler
bir şey var anlamadığım bu sabahlarda
eski saraylarda bu yeni saltanatlar
saksılarda çiçek diye kızgın namlular
demirin kömürün petrolün kalleşliği
bir şey var anlamadığım bu sabahlarda
kayguysa kaygu benim beyoğlubeyler
bayramsa bayram benim beyoğlubeyler
ya siz kimsiniz” (Korkmazgil, 2003, 11).

Hasan Hüseyin'in coşkulu sesiyle ortam bir anda değişir. İzleyiciler arasındaki vali, kaymakam ve askeri erkân durumdan rahatsız olarak şöleni terk eder. Tören sonunda edebiyatçıların arasında sanat ve edebiyatla ilgili ileri giden tartışmalar olur. Tartışma edebiyatçıların konuk olduğu otele taşınır. Mahmut Makal, Arif Nihat'ın gösteride söylediklerinin üstüne giderek "sanat-sanatçı-toplumsal konular"la ilgili tartışmada karşıt fikirlerini ileri sürmeye devam eder. Arif Nihat'ın karşılık vermesiyle iyice alevlenen tartışmada durum sağ-sol karşıtlığına döner. Ülke çapında çatışmanın yüksek düzeyde olduğu bir zamanda ve en koyu savunucuların olduğu bir sanat şöleninde heyecanın artması beklenen bir durumdur. İyi bir konuşmacı olan Arif Nihat, Mahmut Makal'ı sıkıştırdıkça gerginlik artar. Böyle ortamlara yeni katılmaya başlayan Azime Hanım da Mahmut Makal'ı sevmemesine ve Gazi Eğitim Enstitüsünden beri dargın olmasına rağmen tartışmalara onun tarafında katılır. Toplantıda bulunanlardan Türkan İldeniz⁸'in, bize, dediklerine göre Azime Korkmazgil, Arif Nihat Asya'ya, "Siz hocasınız, bense öğretmenim..." diyerek gerilimi tırmandırır. Bu arada Hasan Hüseyin'in Arif Nihat'a hiçbir cevap vermediği görülür. Oysa o, özellikle kendi çevresinde çok tartışmacıdır ve konuştuğu zaman genelde kimseye söz hakkı tanımamasıyla bilinir. Azime Korkmazgil'in, Arif Nihat'ın haksızlığını öne süren görüşleriyle karışmasından sonra orada bulunan kadın sanatçılardan Mübeccel İzmirli ve Türkân İldeniz, konunun "ilerici - gerici" noktasına geldiğini görüp suskunluğunu bozarak "- Bayrak Şairi'nin söyledikleri yanlış mı doğru mu, ayıracak yerde değiliz; yanlış bile olsa, saygıdeğer bir hoca karşısında susmak gerek" (Korkmazgil, 2003, s. 30) derler. Bu sert çıkış karşısında afallayan Azime Korkmazgil, acemiliğinin de etkisiyle Hasan Hüseyin'in tartışmaya girmesini isterse de o buna yanaşmaz. Sonuçta tartışma, Arif Nihat'ın sözlerinin baskınlığıyla tamamlanır. Hasan Hüseyin'in tartışmaya dâhil olmayıp suskun kalmasıyla büyük bir hayal kırıklığı yaşayan Azime Korkmazgil, ona çok kızar. Bu suskunluğunun nedenini sorar. Şairin cevabı ise Azime Hanımı bir kez daha şaşırtmıştır:

"- Ah.. dedin, Arif Nihat Asya, benim Adana Erkek Lisesi'nden ilk edebiyat hocamdı! Düşünebiliyor musun, 18 yıl sonra sağ'da ve sol'da yer almış olarak, ilk kez burada karşılaştık! Bizden çok önce, bilmem hangi yerde, 'yazar yardımcılığı' yapmış.. Adana'daysa, bizim dikkatimizi, yazdığı 'güzellemeler'le çekti. Onu öykünerek yazdığım birkaç güzellemem de benim vardı.. kim bilir ne oldu? Ayrıca o aralar bir 'yasak aşk'da yaşadı, benim gibi başında kavak yelleri esen bir liseliyi az heyecanlandırmadı! Burukça bir gülümsemeye ekledin: - Deyeceğim, eski bir öğrencisiydim onun. Sağcı düşüncesi

⁸ Yaşayan şairle konuya dair İstanbul'da bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Türkan İldeniz'le ilgili danışmanı bulunduğumuz bir çalışma için bk. Neslihan Bodur (2016), Türkan İldeniz'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

nerelere uzanırsa uzansın; o, eski bir hocaydı, üstelik coşkulu bir edebiyatçı..”
(Korkmazgil, 2003, s. 30-31).

Hasan Hüseyin Korkmazgil, her zaman belli bir ideolojik görüşün içinde yer almış, fikirlerini hararetle bir şekilde savunmuş ama insan ilişkilerine bunu yansıtmamaya çalışmıştır.

Sonuç

Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Arif Nihat Asya, Türkiye’de aynı dönemin önemli şairlerindedir. Her ikisi de ideolojik kamplaşmada ayrı yerleri temsil etmişlerdir. Genel anlamda her ikisi de buldukları anlayışların karşıtlarına sert söylemleriyle tanınmışlar, bu söylemleri hayatlarındaki duruşlarında gösterdikleri gibi yazı ve şiirleriyle de ifade etmişlerdir. Bu yüzden Hasan Hüseyin Korkmazgil, bir yıldan az yaptığı öğretmenliğinden ve askerlik hakkından mahrum bırakılmıştır. Arif Nihat Asya da benzer nedenlerle öğretmenliğini yurdun değişik yerlerinde sürdürmek durumunda kalmıştır. İki şairin aralarındaki bu benzerliğin dışında hoca-öğrenci olmak gibi de bir yakınlıkları vardır. Hasan Hüseyin Korkmazgil, hayatı boyunca hocasına hürmet etmiş, hocasının sanatındaki etkisini itiraf etmiştir. Bir arada buldukları bir şiir festivalinde ortaya çıkan ideolojik tartışmada iki şair karşı tarafları temsil etse de her zaman kavgacı kişiliğiyle tanınan öğrenci, hocasının karşısında sessiz kalmış, düşünsel farklılığını bireysel duygularının önüne geçirmemiştir.

Ekler

1. Kanaat	6	-	7	7	7	5	7	-	5	-	5	4	5	-	6	8	9 e l		
2. Kanaat	10		8	9	8	6	8		6		6	4	6		5	7			
3. Kanaat	7		9	6	7	7	8		7		5	6	6		8	5			
Bütünleme im.																			
Engel im.																			
Sınıf geçme notu	8		8	7	7	6	8		6		5	5	6		6	7	7	9	10
Okul No.	725		Ad ve soyadı : Hüseyin Korkmazgil																
			Baba adı : Lükrü																

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Arif Nihat Asya'nın Öğrencisiyken Aldığı Notların Çizelgesi

Foto: Türkan İldeniz'den alınmıştır.

Ayaktakiler (Sağdan Sola): Yaşar Faruk İnal, Arif Nihat Asya, Ayhan Kırdar, Türkân İldeniz, Mahmut Makal, (?), (?), Hasan Hüseyin Korkmazgil, Azime Korkmazgil.

Oturanlar: Yaşar Faruk İnal'ın eşi, Behzat Ay, Mübeccel İzmirli...

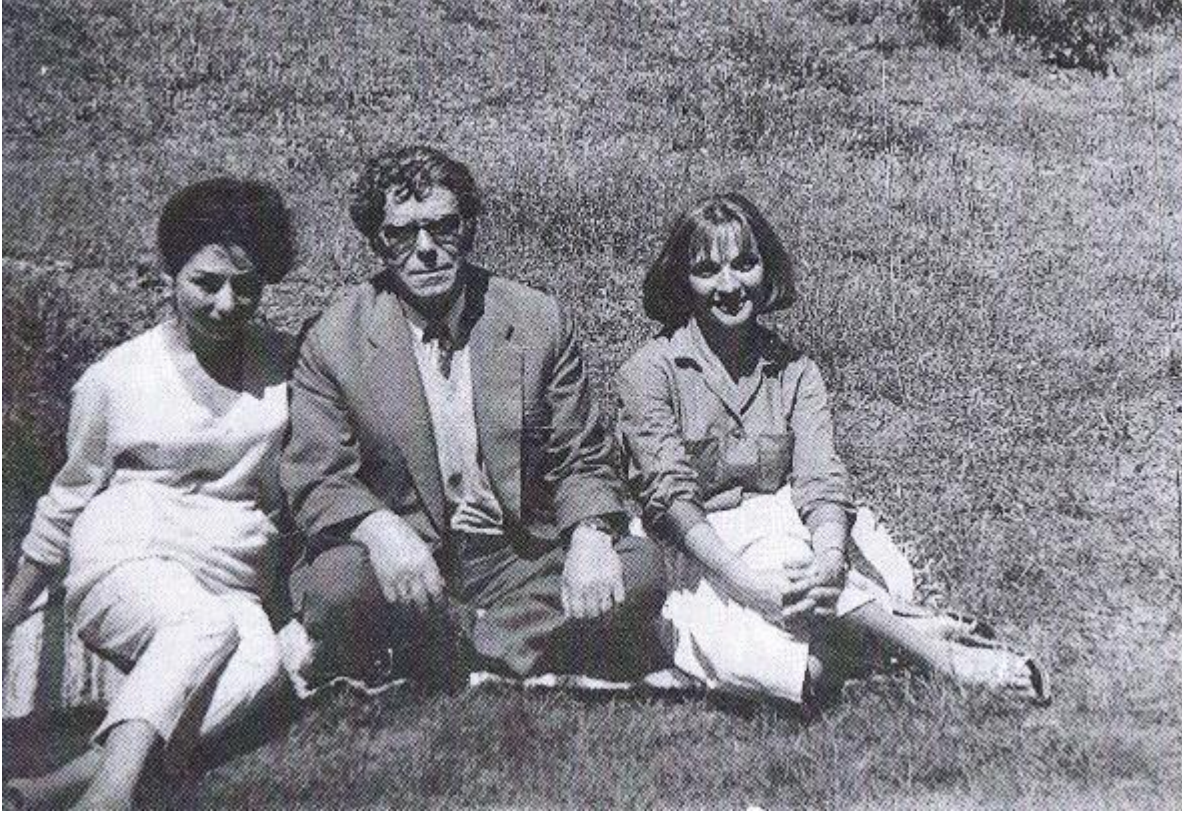

Foto: Türkan İldeniz'den alınmıştır.

Mübeccel İzmirli, Arif Nihat Asya, Türkân İldeniz.

Kaynaklar

Asya, Arif Nihat (1964). *Enikli Kapı (Cahide'nin Eli, Enikli Kapı)*, Ankara: Güven Matbaası.

Asya, Arif Nihat (1976). *Bütün Eserleri Nesirler: 4 – Ayın Aynasında*, İstanbul: Ötüken.

Bakiler, Yavuz Bülent (2011). “Çeşitli Özellikleriyle Arif Nihat Asya” *Arif Nihat Asya*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Bayar, Zühtü (1973). “Hasan Hüseyin'in Şiiri” *1973 Sinan Yıllığı*.

Bezirci, Asım (1971), *On Şair - On Şiir*, İstanbul: May Yayınları.

Cansız, Songül (Aralık 2019). Arif Nihat Asya'nın Şiirlerinde Adana, *HARS AKADEMİ Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi* Yıl 1, Sayı 2, ss. 1-33.

Çınarlı, Mehmet (1979). *Sanatçı Dostlarım*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Esen, Selim (Haz.) (2007). *Kendileri*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

İmzasız (15 Temmuz 1964). “On Beş Günün Olayları”, *Varlık*, S. 626, s. 2.

İmzasız (Ağustos 1964). “Aydın İçinden” *Elif*, Y. 3, S. 34 s. 1.

Korkmazgil, Azime (2003). *Gökmavisi Bir Türkü 2*, Ozan Hasan Hüseyin, İstanbul: Ceylan Yayınları.

Korkmazgil, Hasan Hüseyin (2003). *Kavel*, Ankara: Bilgi Yayınevi (8. basım).

Neslihan, Bodur (2016), *Türkan İldeniz’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Orhan Kemal (1964), *Bereketli Topraklar Üzerinde*, Remzi Kitabevi (2. baskı), İstanbul.

Özarıslan, Ersin (2010). *Şiirden Coğrafyaya Arif Nihat Asya’nın Şiirlerinde Mekân Endişesi*, İstanbul. Ötüken.

Özkaya, Hilal (2018). *Giresun Halkevi ve Bilgi Irmağı Aksu Dergisi*, İstanbul, Arı Sanat.

T.C. Resmi Gazete, 15 Haziran 1945, Cuma, Sayı 6032, s. 8893-8901.

Türk, Hatem (2014). *Hasan Hüseyin Korkmazgil, Başkaldıran Dizeler*, Sivas: Asitan Yayınları.

Türk, Hatem (Kış–Winter 2018). Arif Nihat Asya’nın Nesirlerinde Adana, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies* 18/2, ss. 485-506.

Türk, Hatem – Yılmaz, Onur (2018). *Cumhuriyetin Aydınlık Yüzleri ordu ve Yeşil Ordu Dergileri*, İstanbul, Arı Sanat.

Yıldız, Saadettin (1991). *Arif Nihat Asya’nın Nesirleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Extended Abstract

Hasan Hüseyin Korkmazgil, a notable socialist Turkish poet, had received his middle school education at a subsidized boarding school in the city of Niğde—where he was the crown jewel of his teacher's eyes due to his studiousness. In contrast, he was considerably less disciplined and less successful during his high school years at the Adana Erkek Lisesi between 1945 and 1948

Nevertheless, what did emerge during Korkmazgil's years in Adana was his poetship, writership, and political identity. He was intimately familiar with what the city was and what it was not, with what it had and what it lacked. While the line dividing Adana's poverty from his own was thin at best, it was its locals who ultimately strengthen his life-long conventional sense of wisdom alongside his protest-like stance against life. He would eventually cross paths with two, Arif Nihat Asya and Şevket Kutkan, all be they on very opposite ends of the spectrum from him in terms of mindset. The two men were very much legendary throughout Adana. Asya, who had composed a flag poem for Adana's January 5th Liberation Day, had kept the city's artistic torch burning until his own death of the same historical date in 1975.

Asya lost his father when he was infant; his mother then re-married and left him shortly thereafter, leaving behind a trail of coldness in her wake. He ultimately tried to fill this void by instead rather passionately embracing his country, life, poetry, and teaching. The bulk of his poetry and other writings talk about Adana in particular alongside other regions of Anatolia, and amongst which his poem for Liberation Day is his most famous.

Asya's student Korkmazgil, too, had left an unforgettable legacy behind him in the hearts of thousands. He became a socialist during his studenthood; he later became a teacher, but was dismissed from his career shortly thereafter upon being arrested. Being stripped of nearly all of his rights, he would spend the next several years earning a living from writing until the military coup d'état in 1960. Following the coup, he went to Ankara, and would cross paths with Asya once again in 1964. The death of Nazım Hikmet Ran in 1963 had left a void within the Turkish socialist poetry movement in terms of who was to next steer it—Korkmazgil emerged into the forefront. It was not before long that he would marry Azime Karabulut, a literature teacher and lover as well as feisty leftist who very much loved both him and Hikmet alike—a union that would only come to strengthen the poet's prowess even further.

In 1964, an oral arts festival aimed at uniting a politically polarized country by focusing on poetry, art, and love was held in Kızılcahamam, Ankara. Among those invited included important left and right-winged people of the arts such as Mübeccel İzmirli, Türkan İldeniz, Mahmut Makal, Ayhan Kırdar, Âşık Cevdet, Niyazi Gözenoğlu, Fehmi Eruçar, and Yaşar Faruk İnal, alongside the city's mayor, district governor, and various military generals. Asya and Korkmazgil, both known for their rightist and leftist stances, are also invited participated in the event by its two organizers, the teacher Behzat Ay and prosecutor İsmet Kemal. Everybody had gathered at the site of a drive-in movie theatre, recited their own poetry and dabbled in dialogue with the public. Korkmazgil as well as Asya had unquestionably captured everybody's attention. Asya's first and last names both beginning with the first letter of the alphabet, his advanced age, his being a teacher, and his way with words had earned him the right to appear first on stage—not to mention his ability to swoon his audience coupled with his ability to fearlessly speak out against communism and its various facets given his incredibly calm, cool nature.

Upon Asya's filling his audience's souls with poetry to their heart's content, leftists were left thirstily awaiting Korkmazgil's strong odes and high voice that they entrusted themselves to. He took to the stage and read "Kokmuşlar Mezarlığı" [His Graveyard Reeked], the first poem from his first book, written addressing the big wigs of the era.

Korkmazgil's spellbinding voice had changed the atmosphere almost instantaneously. The mayor, governor, and military personal, uncomfortable, had left the festival rather abruptly. Firey discussions surrounding art and literature emerged and circulated amongst the other men of letters, and only stretched beyond the boundaries of the festival to their hotel rooms. It was there that Mahmut Makal only continued to push Asya's buttons by pushing forth his own ideas in the name of "matters of art, the artist, and society." Arif's response only added to the already burning flame, thus causing a re-polarization of sorts between right and left—something to be expected given the political strife within the country, as well as given that Turkey's most fanatic of prosecutors were among those at event, and thus only elevating tension. Asya, who happened to be a sound conversationalist, had only heightened the tension in the room as he verbally squeezed Makal into a corner. Korkmazgil, meanwhile, remained quiet, choosing not to refute Asya's words given how familiar he was with Asya's dominant and debate-prone character. When his wife Azime later questioned his being silent, he informed her that his lack of response was out of respect for his teacher.

Korkmazgil and Asya both were prominent poets during the same period in Turkish history; both moreover representing two very different ideological spheres. In a general context, both men were known within their circles for their outspokenness against the ideology of the opposing party, with each reflecting this throughout their lives and their works alike. It was for this very reason that Korkmazgil was discharged from both teaching and the military. Similarly, Asya was forced to continue his career in education beyond the borders of his native Adana. Not only were each poet similar in that sense, the two were moreover bound together by a teacher-student relationship as well. Korkmazgil had respected Asya profoundly throughout his life, and had even admitted to his influence over him in his art. What is more is that that pupil, who was known for his forthright character, nevertheless stood silent before his teacher at a poetry festival shrouded in an ideological clash. In other words, an emotional bond had eclipsed their sizzling difference in dogma